

# Revisjon av konsesjonsvilkår for regulering av Årdalsvassdraget, Stølsåna og Lysevassdraget samt overføring av Årdalsvassdraget til Stølsåna i Hjelmeland og Forsand kommuner

## IV Departementets vurderinger

### 1. Innledning

#### 1.1. Grunnlaget for revisjon av reguleringskonsesjoner

Hjemmel for behandlingen av foreliggende revisjonssak er lov om endringer i vassdragsreguleringsloven m.fl. av 19. juni 1992 nr. 62 pkt. VI nr. 3 første punktum som lyder:

*Tidligere gitte tidsubegrensede konsesjoner kan revideres 50 år etter konsesjonstidspunktet.*

Endringene i vassdragsreguleringsloven (vregl.) ble lagt frem i Ot.prp. nr. 50 (1991-92), jf. Innst.O. nr. 66 (1991-92).

Det fremgår av proposisjonen at formålet med revisjonen er å modernisere eller ajourføre konsesjonsvilkårene. Revisjonen skal også gi anledning til å oppheve vilkår som har vist seg urimelige, unødvendige eller uhensiktsmessige. Revisjonen gir mulighet til å sette nye vilkår for å rette opp skader og ulemper for allmenne interesser som har oppstått som følge av reguleringene. Hensynet til konsesjonærenes økonomi og de samfunnsøkonomiske kostnader vil være sentrale momenter ved avveiningen av hvilke endringer som kan og bør foretas. Det må foretas en avveining mellom de fordeler et tiltak medfører og ulempene ved eventuell tapt kraftproduksjon.

Manøvreringsreglementet utgjør en del av konsesjonsvilkårene og kan dermed revideres på lik linje med de andre konsesjonsvilkårene. Konsesjonen som sådan, slik som bestemmelser om reguleringshøyder og overføringer, omfattes derimot ikke av revisjonsadgangen.

Det fremgår videre at det kan være aktuelt å pålegge minstevannføring eller foreta justeringer av tidligere fastsatte minstevannføringer, men at en imidlertid må være varsom med å fastsette nye skjerpende vilkår om vannslipping. Dette er pålegg som vil kunne medføre store produksjonstap. Skjerpende vilkår om minstevannføring bør derfor kun fastsettes hvor spesielle hensyn tilsier slike pålegg.

Omfanget av slike revisjonssaker ble omtalt av regjeringen i forbindelse med vasskraftmeldinga, jf. St.meld. nr. 37 (2000-2001), der det bl.a. heter:

*Ved handsaminga av både revisjon og fornying av reguleringskonsesjoner vil regjeringa leggja stor vekt på å halde oppe det eksisterende produksjonsgrunnlaget for vasskraftproduksjon.*

Stortinget sluttet seg til dette punktet i meldingen, jf. Innst.S. nr. 263 (2000-2001). I innstillingen uttalte komiteen bl.a.:

*Komiteen mener at både revisjon og fornyelsene av reguleringskonsesjoner gir muligheter til å rette opp forhold som er fremkommet etter mange års erfaringer med reguleringen, og*

*fornye vilkårene i samsvar med dagens aktiviteter og politiske målsetninger. Det blir derfor nødvendig å foreta avveininger mellom produksjonskapasiteten for elektrisk kraft og de strenge reguleringsbestemmelsene som har utviklet seg i de siste tiårene. Nye krav til naturmiljø og endret samfunnssyn vil medføre andre og mer restriktive konsesjonsvilkår enn det som ble krevd for opp til 80 år siden. Samtidig er det viktig å søke etter muligheter for å øke eller opprettholde produksjonen i vassdrag som allerede er regulert.*

### *1.2. Konsesjoner som omfattes av foreliggende revisjonssak*

Konsesjonen som ligger til grunn for denne revisjonssaken ble gitt i kgl.res. 19.11.1948 til regulering av Årdalsvassdraget, Stølsåna og Lysevassdraget samt å overføre Årdalsvassdraget til Stølsåna. Konsesjonen ble ved kgl.res. 22.11.1954 fornyet samtidig som det ble gitt tillatelse til planendring som gikk ut på å flytte inntak for overføring av Storåna fra Nilsebu til Breiavad. Ved kgl.res. 20.12.1957 ble det gitt tillatelse til økt reguleringshøyde i Storetjern og foretatt endringer i manøvreringsreglementets punkt 1.

Ved kgl.res. 16.06.1961 ble det gitt konsesjon til å overføre ytterligere deler av Stølsåna og Årdalsvassdraget og deler av Fylgjedalsvassdraget til Lyse kraftverk. Konsesjon gitt ved kgl.res. 22.06.1962 gir tillatelse til ytterligere regulering av Lyngsvatn og Breiavad og kgl.res. 21.09.1962 gir tillatelse til overføring av feltene Krogatjern og Guritjern på vestsiden av Stølsåna til Storetjern.

Det er kunkonsesjonen fra 1948 som her er gjenstand for revisjon. Konsesjonene fra 1961 og 1962 behandles ikke i denne saken.

### *1.3. Saksbehandling*

Departementet har lagt til grunn for behandlingen av denne revisjonssaken Retningslinjene for revisjon av vannkraftkonsesjoner, Revisjonsgjennomgangen til NVE og Miljødirektoratet fra 2013 og prinsippene i naturmangfoldloven som er nærmere redegjort for under punkt 1.2.

NVE avga innstilling i revisjonssaken til Olje- og energidepartementet i brev av 26.03.2003. Innstillingen ble sendt på høring til berørte departementer, kommuner og fylkeskommuner.

Etter lovendringen i 1992 har det vært nødvendig å avklare flere konsesjonsrettslige spørsmål i forbindelse med revisjon. De første revisjonssakene har av den grunn tatt lang tid å sluttbehandle. Revisjonssaken for Vinstra ble ferdigbehandlet og vedtatt ved kongelig resolusjon høsten 2008, og la grunnlaget for spørsmål om minstevannføring og kompensasjon til berørte kommuner. Revisjons- og fornyelsessaken av Tessereguleringen ble vedtatt i 2011. Deler av Skjerkareguleringen i Mandalsvassdraget ble revidert i forbindelse med søknad om riving av Nåvatndammene og økt regulering av Skjerka i 2013. Revisjonssaken om regulering av Selbusjøen ble vedtatt i 2014. Alle disse revisjonssakene har bidratt til en ytterligere avklaring av hvordan revisjon skal gjennomføres.

Retningslinjer for revisjon av vannkraftkonsesjoner ble utgitt i mai 2012. På bakgrunn av retningslinjene fikk NVE og Miljødirektoratet i oppdrag å gjennomgå alle fremtidige revisjonssaker for å prioritere hvilke vassdrag som er aktuelle for minstevannslipp og magasinrestriksjoner (NVE-rapport 49/2013). Årdalsvassdraget fikk prioritet 1.1. i gjennomgangen, noe som innebærer at det anses å ha stort potensial for forbedring av viktige miljøverdier, samtidig som aktuelle tiltak antas å gi lite eller moderat krafttap sett i forhold til forventet miljøgevinst.

Da det har gått lang tid fra NVE avga innstilling i 2003, fant departementet det nødvendig å be NVE om oppdatert informasjon for å ha et best mulig beslutningsgrunnlag i saken, jf. brev av 24.03.2014. Departementet ba også om en vurdering av mulighetene for å også revidere konsesjonsvilkårene for reguleringene fra 1961 og 1962, slik at man kunne få en felles behandling av alle konsesjonene som berører det aktuelle området.

NVE orienterte i svarbrev 04.06.2014 om nye forhold i saken og opprettholdt konklusjonene i innstillingen fra 2003. De skrev videre at revisjon av konsesjonsvilkårene fra 1961 og 1962 ikke kan gjennomføres uten en prosess med bred høring og eventuelt nye utredninger som grunnlag for en beslutning. Svarbrevet ble sendt ut på en kort høringsrunde.

I brev av 04.08.2014 ba departementet NVE om å kommentere de innkomne høringsinnspillene. Departementet viste til at samtlige høringssvar ber om at revisjonssaken nå får en rask sluttbehandling. Selv om flere pekte på fordelene ved å behandle 1961 og -62-konsesjonene samtidig med 1948-konsesjonen, ble det også pekt på at dette vil kreve mer kunnskapsinnhenting knyttet til Stølsåna. Ettersom dette ikke ville kunne skje uten en viss tidsbruk, konkluderte departementet i dette brevet med at konsesjonene fra 1961 og -62 ikke skulle revideres i denne omgang.

Det ble også i høringsrunden påpekt at rapporter lagd etter NVEs innstilling i 2003, viser at vannføringen ved det planlagte målestedet ved Kaltveit er høyere enn ved målepunkt Nes som ligger ovenfor innløpet av Lyngsåna. Lyse presenterte i brev 27.06.2014 en revidert rapport fra Norconsult med sammekonklusjon, og som også presenterte beregninger av produksjonstapet som ulike minstevannføringsslipp vil medføre.

Departementet ba om NVEs merknader til høringsuttalelsene, og spesielt om en vurdering av Lyngsånas bidrag til vannføringen ved Kaltveit. NVE har gjort en ny hydrologisk vurdering av vannføringsforholdene i vassdraget og opplyste i brev 16.09.2014 at vannføringen ved målepunkt Kaltveit er om lag 50 % høyere enn ved Nes ovenfor samløpet med Lyngsåna. NVE endret derfor innstillingen i tråd med dette og anbefalte en minstevannføring på 1,5 m<sup>3</sup>/s om vinteren og 3 m<sup>3</sup>/s om sommeren, målt ved Kaltveit.

Ivaretagelse av naturmangfoldet er et tilleggshensyn som inngår i behandlingen av revisjonssaker etter vassdragsreguleringsloven. Prinsippene i naturmangfoldloven §§ 8 – 12 legges til grunn som retningslinjer i saksbehandlingen her. Det vises i denne sammenheng til forvaltningsmålene om naturtyper, økosystemer og arter i naturmangfoldloven §§ 4 – 5. Disse forvaltningsmålene iakttas ved departementets behandling av denne revisjonssaken etter vassdragsreguleringsloven.

Denne tilrådingen bygger på revisjonsdokument med høring, fagrapporter, innstilling fra NVE og etterfølgende høring, befarings samt oppdatert informasjon fra NVE, regulanten og andre interessenter om nye forhold som er relevant for revisjonen. Etter departementets vurdering utgjør dette et tilstrekkelig kunnskapsgrunnlag for å fatte vedtak i saken, jf. naturmangfoldloven § 8.

## 2. Manøvreringsreglement

### 2.1 Revisjon av krav til minstevannføring

Manøvreringsreglementet, og herunder eventuelt pålegg om minstevannføring, er en del av vilkårene for konsesjonen og kan tas under revisjon. Spørsmål om pålegg om minstevannføring har vært det mest omtalte temaet i forbindelse med denne revisjonssaken.

Når det er aktuelt å pålegge minstevannføring ved revisjon er behandlet i Ot.prp.nr. 50 (1991-1992) på side 110:

*Det kan være aktuelt å pålegge minstevassføringer eller foreta justeringer av tidligere fastsatte minstevassføringer. Dette er endringer som automatisk vil medføre produksjonstap for konsesjonæren. Det legges opp til at skjerpende vilkår om minstevassføring kun bør pålegges hvor spesielle hensyn tilsier det. I eldre konsesjoner vil endring av manøvreringsreglement måtte veies opp mot de etablerte og tilvandrede tilstander i vassdraget gjennom en årrekke. Som ved revisjon av vilkårene vil det være grenser for hvor tyngende vilkår som kan pålegges.*

*Skjerpende vilkår om minstevassføring vil medføre produksjonstap som tilsvarende vil svekke landets totale kraftproduksjon. Ved vurderingen av om det bør pålegges skjerpende vilkår om minstevassføring, må dette tapet vurderes opp mot den miljømessige vinningen.*

Utgangspunktet er at skjerpende vilkår om minstevannføring kun bør pålegges hvor spesielle hensyn tilsier det, jf. også Olje- og energidepartementets retningslinjer for revisjon s. 27 flg. Om slike tiltak er aktuelle i den enkelte revisjonssak, vil bero på en vurdering av det berørte områdets verdi og potensial, hvordan det avbøtende tiltaket påvirker berørt verdi og hvilket produksjonstap og kostnad tiltaket vil medføre. Pålegg om minstevannføring må sees i sammenheng med de etablerte forholdene i vassdraget. Både tapet for regulanten og det nasjonale tapet av kraftproduksjon må tas i betraktning. Departementet bemerker for øvrig at vurderingen av om det skal pålegges minstevannføring ikke er den samme ved revisjon som den ville ha vært dersom det skulle gis ny konsesjon.

I St.prp. nr. 32 (2006-2007) "Om vern av villaksen og ferdigstilling av nasjonale laksevassdrag og laksefjorder" framgår det at villaksen vil være et sentralt vurderingstema i forbindelse med revisjon av vannkraftkonsesjoner. Det slås likevel også her fast at det som en hovedregel ikke skal pålegges tiltak som medfører vesentlige reduksjoner i kraftproduksjonen.

### 2.2 Om reguleringen av Årdalsvassdraget/Stølsåna

Lysebotn kraftverk ble ferdigstilt i 1953 og utnytter vannet i Lysevassdraget og Årdalsvassdraget. Det er fem vann som er regulert i forbindelse med utbyggingen: Nilsebuvatn, Breiavad, Strandvatn, Storetjern og Lyngsvatn. Fallhøyden er 628 meter og nedbørsfeltet er på totalt 316 km<sup>2</sup>. Årsproduksjonen ligger i dag på 1242 GWh. Lyse Produksjon er i gang med bygging av nytt kraftverk som skal erstatte dagens kraftverk. Lysebotn II vil produsere 180 GWh mer på grunn av større fallhøyde og mindre tap.

Med stor fallhøyde og god reguleringsgrad har anlegget stor samfunnsøkonomisk verdi, ikke minst som et viktig bidrag til forsyningssikkerheten og til nasjonale mål om fornybar og regulerbar energiproduksjon.

De øvre delene av Storånas nedbørsfelt overføres i dag fra Breiavad til Lyngsvatnet. Vannet overføres videre sammen med avløpet fra Lyngsvatnet og utnyttes i Lysebotn kraftverk. Det naturlige avløpet fra Lyngsvatn går til Lyngsåna som renner ut i Storåna litt nedstrøms Nes. Det er ikke vilkår om minstevannføring for noen del av konsesjonen.

Om lag 65 prosent av Storånas nedbørsfelt oppstrøms Bjørg er fraført. Det er likevel et betydelig restfelt som vil bidra til vannføringen i Storåna i løpet av året. Dette feltet bidrar i følge Lyses revisjonsdokument fra 2001 med et midlere avløp på 8,1 m<sup>3</sup>/s og et totalt årsavløp på 255 mill. m<sup>3</sup>.

Før utbyggingen ga smeltevann stor vannføring i Storåna utover sommeren, mens vannføringen nå er mer avhengig av nedbørsforholdene i restfeltet. Basert på enkeltavlesninger ved Nes, antar NVE at vannføringen her kan komme under 0,5 m<sup>3</sup>/s. Dette ble bekreftet senest under svært tørre forhold sommeren 2014, da det ble målt ned til 0,4 m<sup>3</sup>/s på Kaltveit.

Av Stølsånas naturlige nedslagsfelt er om lag 83 prosent fraført. Om lag halvparten av dette ble fraført ved 1948-konsesjonen og resten ved 1961- og 62-konsesjonene. Ellers berøres Lysevassdraget også i betydelig grad av reguleringen av Tjodan.

## *2.3 Minstevannføring i Storåna*

### *2.3.1 Forholdene i Storåna og behov for tiltak*

Årdalsvassdraget med Storåna som hovedgren fremstår i dag som en av Rogalands beste lakseelver. Elva har også sjørret. Elva har en anadrom strekning på 13,5 km. Den lakseførende strekningen strekker seg til noe oppstrøms Nes bru, ca 1,4 km oppstrøms samløpet med Lyngsåna.

Norge har et særlig nasjonalt ansvar for å ivareta atlantisk villaks, og Stortinget sluttet seg i 2007 til Regjeringens mål i St.prp. nr. 32 (2006-2007) om *"å bevare og gjenoppbygge laksebestandene av en størrelse og sammensetning som sikrer mangfold innen arten og utnytter dens produksjonsmuligheter"*. Årdalsvassdraget har imidlertid ikke status som nasjonalt laksevassdrag.

Det foreligger ikke utfyllende opplysninger om tilstanden for laks i vassdraget før reguleringen. NVE skriver at den lakseførende strekningen ikke har blitt nevneverdig redusert, og at vannkvaliteten er blitt bedre etter reguleringen ettersom det var det sureste vannet som ble fraført.

I forbindelse med revisjonsdokumentet fikk Lyse Produksjon AS (Lyse) Statkraft Engineering til å lage rapporten "Ferskvannsøkologiske undersøkelser i Årdalsvassdraget 1997-1999". Her pekes det på at enkelte sider ved reguleringen har virket positivt for lakseproduksjonen, bl.a. færre store flommer og mindre surt vann. Beregningene tyder på at produksjonen av laks- og auresmolt har økt etter reguleringen. Konklusjonene i rapporten er bestridt, men senere rapporter har ikke påvist konkrete feil i rapporten.

Ambio Miljørådgivning utarbeidet rapporten "Tetthet av laks- og ørretunger i Årdalsvassdraget i 2002" for Lyse Produksjon. Her beskrives det at:

*Tettheten av årsunger (0+) var svært høy på Kaltveit og Egeland og generelt høy på Nes. Alle disse stasjonene ligger i Storåna overfor samløpet med Bjørg. Dette tyder på et godt*

*gyteår i elvas øvre del i 2001. Det var også generelt høy tetthet av eldre ungfisk i dette området. Resultatene fra 2002 var på samme nivå som året før, og en kan derfor forvente at denne delen av elva vil gi et godt bidrag til den totale smoltutgangen av laks i årene fremover.*

*[...]*

*Samlet sett vurderes tetthetene av alle årsklasser av laks i Årdalselva høsten 2001 som høye, noe som vil gi et godt grunnlag for bra smoltutvandring både våren 2003 og 2004.*

I den årlige gjennomgangen av laksebestandene i Norge utført av Vitenskaplig råd for lakseforvaltning for 2014, går det frem at samlet tilstand i Årdalsvassdraget er god når det gjelder oppnåelse av gytebestandsmål og høstbart overskudd. Gytebestandsmålene er nådd med god margin de siste årene. Målene er imidlertid satt basert på dagens vanndekte areal, og vil oppjusteres ved eventuelt økt vannføring.

Miljødirektoratets Lakseregister peker på lakselus og vassdragsreguleringer som de største truslene mot laks i Årdalsvassdraget. Registerets fangststatistikk viser at fangst av laks har variert mellom 200 og 1.100 per år i perioden 1995 til 2013. Fangst av sjørret er kraftig redusert de siste ti årene.

Rådgivende Biologer AS's statusrapport fra Årdalsvassdraget 2008 viser at den store variasjonen i fangst av laks grovt sett følger det samme mønsteret som andre laksebestander på Vestlandet i perioden. Rapporten peker på at det er laksens overlevelse i sjøfasen som er avgjørende for fangsten, mens tilstanden i elvene har mindre betydning for variasjonen i fangsten.

I NVEs rapport nr. 49/2013 "Vannkraftkonsesjoner som kan revideres innen 2022", er kategorien "fisk/fiske" i Årdalselva satt til å ha verdi-påvirkning 5 (VP5). Det innebærer svært stor verdi og stor påvirkning av reguleringen. Rapporten sier at bestandstilstanden for både laks og sjørret er redusert i Årdalselva.

I utkast til regional vannforvaltningsplan for Rogaland etter vannforskriften er Årdalsvassdraget utpekt som ett av tre vassdrag i Rogaland hvor vannregionmyndigheten mener vilkårsrevisjon bør prioriteres. Vassdraget er karakterisert som en "sterkt modifisert vannforekomst". Den økologiske tilstanden i Storåna er karakterisert som "dårlig" og det er i utkastet foreslått økt minstevannføring, men uten at nytten og kostnaden er spesifisert.

Med hjemmel i konsesjonen fra 1948 har det blitt pålagt kompensierende tiltak i form av biotopjusterende tiltak og fiskeutsetting. I 2011 ble Årdalsprosjektet iverksatt som et samarbeid mellom elveeiere, regulant, forskningsinstitusjoner, forvaltning og sportsfiskere. Prosjektet arbeider for å oppnå livskraftige og høstbare bestander av laks og sjøaure gjennom overvåkning av utviklingen, dokumentasjon av trusselfaktorer og iverksetting av tiltak i Årdalselva. Blant tiltakene som er gjennomført er utlegging av gytegrus, rognplantning og forsøk med utsetting av smolt på ulike måter. I følge LFI Uni Miljøes rapport "Undersøkelser og tiltak i Årdalselven, 2013", øker disse tiltakene sjansen betraktelig for at gytebestandsmålet nås. Tiltakene reduserer også sjansen for at det oppstår rekrutteringssvikt i bestanden over tid.

Selv om det er noe uenighet knyttet til resultatene av de rapportene som var utarbeidet, konkluderte NVE i 2003 med at bestanden ikke var direkte truet. Fisketellingene viser at det er

relativt god naturlig rekruttering i elva, at flomperioder ofte vil gi tilstrekkelig vannføring til at gytefisk kommer opp i elva og smolt kan vandre ut, og at yngel og fiskeunger vil ha akseptable vekstvilkår også på relativt lave vannføringer. NVE anbefalte likevel i innstillingen at det burde slippes en viss minstevannføring i vassdraget.

Det har flere ganger vært perioder med kritisk lav vannføring i elva. Fylkesmannen og Direktoratet for Naturforvaltning (nå Miljødirektoratet) har i høringsinnspillene vektlagt periodene med svært lav vannføring som det viktigste problemet for en tilfredsstillende produksjon av laks og sjørret. Selv om bestanden ikke synes direkte truet, kan lengre perioder med svært lav vannføring være alvorlig for bestanden.

### *2.3.2 Valg av målepunkt*

I opprinnelig innstilling fra 2003 tok NVE utgangspunkt i behovet for minstevannføring ved Nes. Nes ligger om lag 400 meter oppstrøms samløpet med Lyngsåna.

På grunn av forholdene i elva konkluderte imidlertid NVE, i samråd med regulanten, med at de beste mulighetene for å etablere en målestasjon med pålitelige målinger er ved Kaltveit. Kaltveit ligger nedstrøms samløpet med Lyngsåna.

NVE beskrev i opprinnelig innstilling at lokaltilsiget mellom Nes og Kaltveit har svært liten betydning ved lave vannføringer. Dette er bestridt fra flere hold. Flere høringssvar viste bl.a. til Ambios rapport av 01.06.2003 og pekte på at Lyngsåna samløper med Storåna mellom disse punktene og bidrar til større vannføring ved Kaltveit enn ved Nes. I tillegg kommer øvrig tilsig mellom disse punktene. Lyse har i ettertid utført målinger som viser at Lyngsåna bidrar betydelig til vannføringen i Storåna også ved lave vannføringer.

På bakgrunn av dette foretok NVE en ny beregning høsten 2014. NVE anslår nå at tilsiget fra restfeltet til Kaltveit er rundt 50 prosent større sammenliknet med tilsiget fra restfeltet til Nes, også ved lave vannføringer.

Før drøftelsen av størrelsen på et eventuelt minstevannslipp, finner departementet det hensiktsmessig å fastslå at målepunktet skal være ved Kaltveit. Det legges til grunn at tilsiget er om lag 50 prosent høyere på Kaltveit enn på Nes.

### *2.3.3 Valg av slippsted*

Slipping av minstevann kan teknisk sett skje fra to steder: Breiavad og Lyngsvatn. Valg av slippsted innebærer ulike tekniske løsninger og kostnader og har ulik virkning for friluftsliv, landskap og fisk.

Anadrom strekning oppstrøms samløpet med Lyngsåna er ca. 1,4 km. Ved et minstevannføringsslipp fra Breiavad vil denne strekningen også bli tilført vann i tørre perioder, selv om målepunktet ligger nedstrøms samløpet. Slipp av minstevann fra Lyngsvatn vil gi økt vannføring på den anadrome strekningen nedstrøms samløpet mellom Lyngsåna og Storåna, men vil medføre at de øverste 1,4 km mellom Nes og samløpet ikke tilføres vann i tørre perioder.

Slipp fra Breiavad vil også ha positive virkninger for landskapet i det populære turområdet i Viglesdalen ved at vassdraget vil få økt vannføring i tørre perioder. Breiavad ligger totalt ca. 19 km oppstrøms målepunktet på Kaltveit.

NVE fastsatte ikke noe bestemt slippsted i innstillingen fra 2003. I oppsummeringen av høringen 16.09.2014 viser imidlertid NVE til at mange høringsparter har bedt om Breiavad som slippsted og vist til gode argumenter for dette som gjengitt ovenfor. NVE tilrår på denne bakgrunn at vannet slippes fra Breiavad. Departementet slutter seg til dette.

#### *2.3.4 Krav til minstevannføring*

##### *2.3.4.1 Om alminnelig lavvannføring*

NVE har beregnet alminnelig lavvannføring ved Nes til å være om lag  $1,2 \text{ m}^3/\text{s}$  før reguleringen, tilsvarende  $1,8 \text{ m}^3/\text{s}$  målt Kaltveit. Alminnelig lavvannføring er den vannføringen som overskrides 350 dager i året.

NVEs beregning av alminnelig lavvannføring før reguleringen er bestridt. NVE har i brev av 04.06.2014 og 16.09.2014 holdt fast på grunnlaget for beregning av alminnelig lavvannføring. Det er imidlertid stor usikkerhet (+/- 20-30 prosent) ved beregning av hydrologiske verdier.

Departementet legger NVEs beregning av alminnelig lavvannføring før regulering til grunn for den videre drøfting.

##### *2.3.4.2 Om behov for minstevannføring*

Det er ikke krav til minstevannføring i Storåna i dag. Det er særlig forholdene for fiskeproduksjon i Storåna oppstrøms samløpet med Bjørg som har blitt påvirket negativt av dette. Selv om det drives godt arbeid med kompenserende tiltak for laks i Storåna, er periodene med kritisk lav vannføring en av de store utfordringene for laksestammen i vassdraget. Dette tilsier at økt tilførsel av vann i tørre perioder er nødvendig. I det følgende vil departementet vurdere nytten av ulike størrelser på minstevannføring over året veid opp mot de samfunnsmessige kostnadene.

NVE fant i innstillingen at det med relativt begrensede tiltak kan gjøres betydelige forbedringer for fiskebestanden i Storåna, og at det viktigste tiltaket ville være å sikre at man unngår dagens episoder med svært lav vannføring. NVE anbefalte, basert på dette, at minstevannføringen skulle være  $1 \text{ m}^3/\text{s}$  om vinteren og  $2 \text{ m}^3/\text{s}$  om sommeren ved Nes. Dette tilsvarer hhv.  $1,5$  og  $3 \text{ m}^3/\text{s}$  ved Kaltveit, jf. NVEs brev av 16.09.2014.

NVEs forslag til minstevannføring tar utgangspunkt i alminnelig lavvannføring før regulering. NVE har imidlertid satt minstevannføringen vinter noe lavere basert på en vurdering av hvilket vanndekket areal og vanndybde de ulike vannføringene vil gi. Flere høringsparter har krevd at minstevannføringen vinter bør være lik eller høyere enn alminnelig lavvannføring før reguleringen.

Lyse har fått gjennomført en hydraulisk modell for Storåna som beregner vanndekket areal ved ulike vannføringer utført av Statkraft Engineering i år 2000. Ambios rapport "Mulige effekter for allmenne interesser av minstevannføring i Årdalselva" Lura (2002) bygger på denne. Rapporten beskriver hvordan økt vannføring vil gi økt vanndekket areal, og at økningen av vanndekket areal avtar jo mer minstevannføringen økes. Lura 2002 peker på at:

*Det er de "første" vannføringsøkningene og sikring av en viss minimumsvannføring som gir størst effekt på vanndekket areal.*

Både Fylkesmannen og Miljødirektoratet har i høringsinnspill sommeren 2014 også vært tydelige på at det særlig er de tørreste periodene det er viktigst å unngå. De understreker særlig at vintervannføringen er den viktigste flaskehalsen for smoltproduksjonen.

Om sommeren beveger laksen seg mer og er avhengig av et noe større vanndekket areal. En noe høyere vannføring sommerstid sammenliknet med om vinteren vil gi positiv effekt både for utvandring av smolt og vinterstøing samt for produksjon av ungfisk i form av økt gyte- og oppvekstområde.

Lura (2002) sier at:

*Minstevannføringsbestemmelser med en "lav" minstevannføring om vinteren og en "høy" minstevannføring i sommersesongen vil gi den mest optimale virkningen på allmenne interesser.*

Mulighetene for fiskeutøvelse i øvre deler av vassdraget er i dag begrenset på grunn av periodene med lav vannføring. I følge Lura (2002) må imidlertid vannføringen ved Nes økes betraktelig hvis en skal sikre fiske- og fangstforholdene her også i tørre perioder.

Minstevannføring vil også ha en viss positiv effekt på landskap og øvrig friluftsliv. Turistløypa inn Viglesdalen er en av de mest brukte turistløypene i Rogaland. Dette er de øvre delene av vassdraget hvor restfeltet er lite. Ved tørre somre er tilsiget følgelig svært lavt, noe som påvirker både den visuelle opplevelsen av naturen, bl.a. av Hiafossen og Sendingsfossen, og mulighetene for ørretfiske.

I første uttalelse etter NVEs innstilling uttalte Fylkesmannen 16.05.2003 at han sluttet seg til NVEs vurderinger, men ville bemerke at 1 m<sup>3</sup>/s om vinteren synes noe lavt og foreslo denne økt til 1,5 m<sup>3</sup>/s. Daværende Direktoratet for naturforvaltning (DN) (nå Miljødirektoratet) sluttet seg til Fylkesmannens forslag i brev av 18.06.2003.

Hjelmeland kommunes opprinnelige krav av 28.02.2002 var at minstevannføringen skulle settes til alminnelig lavvannføring før regulering. I brev av 22.05/04.06.2003 ble kravet modifisert til 2 m<sup>3</sup>/s sommer og 3 m<sup>3</sup>/s vinter.

NJFF Rogaland foreslo i brev av 10.07.2001 en minstevannføring på 1,5 m<sup>3</sup>/s vinter og 4 m<sup>3</sup>/s sommer.

I høringsrunden gjennomført våren 2014 ga både Fylkesmannen, Miljødirektoratet, kommunen, NJFF Rogaland, Naturvernforbundet i Rogaland og Elveeigarlaget uttrykk for at minstevannføringen burde settes til 1,5 m<sup>3</sup>/s om vinteren og 4 m<sup>3</sup>/s om sommeren målt ved Nes (kommunen foreslo 2 m<sup>3</sup>/s om vinteren). 1,5 og 4 m<sup>3</sup>/s tilsvarer hhv. 2,25 og 6 m<sup>3</sup>/s på Kaltveit.

Både Fylkesmannen, Miljødirektoratet og flere andre høringsparter har altså oppjustert vurderingen av hva som er nødvendig sommervannføring siden innstillingen forelå i 2003.

Det sentrale vurderingstemaet er etter departementets syn hvor stor den ekstra nytten ved en slik ytterligere økning utover NVEs forslag er for fiskeproduksjonen, fisket og øvrige friluftsinnteresser.

I uttalelsen av 30.06.2014 begrunner Miljødirektoratet en økt sommervannføring med at den vil:

*"...sikre naturlig oppvandring og fiske, være viktig for utvandring av smolt og vinterstøing og produksjon av ungfisk i funksjon av vanndekket areal".*

Fylkesmannen anbefaler i høringsuttalelsen 27.06.2014 minstevannføringen sommerstid økt:

*"...for å sikre oppvandring av laks og fangstforhold i øvre del av vassdraget, jf. Lura (2002) og for å styrke verdien av de øverste delene av vassdraget som regionalt viktig friluftsområde."*

Miljødirektoratet vektlegger produksjon av fisk som begrunnelse for ekstra høy sommervannføring. Fylkesmannen begrunner ekstra høy sommervannføring i større grad med positive virkninger for fiske og friluftsinnteresser.

Fylkesmannens uttalelse om at det i første rekke er oppvandring, fangstforhold og området som friluftsområde som blir styrket ved en ytterligere økt minstevannføring, understøttes av Lura (2002):

*"Nivået på et vannføringstillegg om sommeren har størst betydning for allmenne interesser utenom fiskeproduksjonen. Et tillegg som skal sikre oppvandringsmuligheter for fisk og fangstforhold i øvre del må sannsynligvis ligge på 4m<sup>3</sup>/s eller høyere. [...]"*

DN hadde i høringsuttalelsen fra 18.06.2003 en liknende begrunnelse for at 2 m<sup>3</sup>/s (målt Nes) den gang var tilstrekkelig sommerstid:

*"NVEs forslag til minstevannføringer vil sannsynligvis medvirke til at oppvekstmulighetene for anadrom fisk i de øvre delene av lakseførende strekning blir markert bedre. Kravet er sannsynligvis ikke tilstrekkelig til at det i vesentlig grad vil medføre vesentlige forbedringer av fiskemuligheter i de øvre deler av lakseførende strekning."*

Departementet påpeker at både innspillene og forskningsrapportene trekker i retning av at økt vannslipp sommerstid utover NVEs forslag særlig vil komme fisket og friluftsinnteressene til gode. NVE finner i innstillingen at tilsiget fra restfeltet, med betydelig variasjon i takt med nedbør, i tilstrekkelig grad ivaretar hensynet til fisket. NVE peker på at det kreves en minstevannføring som langt overstiger alminnelig lavvannføring for å gjøre elva fiskbar opp til Nes også i tørre perioder.

Departementet legger til grunn at nytten ved minstevannføring synes å være høyest for de første minstevannføringsøkningene, og spesielt på vinteren. Ved å innføre minstevannføring sikres vassdraget mot negative konsekvenser som tørrlegging og innfrysing av rogn og yngel og tilhørende skader for lakseproduksjonen.

Nytten ved et minstevannslipp må overstige kostnadene. Dette innebærer at kostnadene ved enhver økning av minstevannføringen må måles opp mot effektene denne økningen kan forventes å gi.

#### *2.3.4.3 Samfunnsøkonomiske kostnader*

I brevet av 16.09.2014 har NVE redegjort for utregninger av krafttap ved ulike minstevannføringskrav.

Storånas restfelt vil bidra med tilsig på 8,1 m<sup>3</sup>/s over året slik at det kun er i de tørre periodene det må slippes vann fra magasinene.

NVEs foreslåtte minste vannføring (1,5 m<sup>3</sup>/s vinter og 3 m<sup>3</sup>/s sommer målt Kaltveit) vil i gjennomsnitt kreve 12,4 mill. m<sup>3</sup> vann per år som ellers hadde gått til kraftproduksjon i Lysebotn kraftverk. Dette vil i følge NVE tilsvare et produksjonsbortfall på ca. 20 GWh per år etter at utbyggingen av Lysebotn II er fullført. Å øke minste vannføringen til 2,5 m<sup>3</sup>/s og 6 m<sup>3</sup>/s ved Kaltveit vil i følge NVE utgjøre et produksjonsbortfall på ca. 77 GWh i Lysebotn II.

Lyse har pekt på at det i tillegg må tas høyde for et ikke ubetydelig merslipp for å sikre minste vannføring ved Kaltveit. Minste vannføringskravet settes som et absolutt minimumskrav og måles hver time ved Kaltveit. Vannet skal slippes fra Breiavad som ligger om lag 19 km oppstrøms Kaltveit. På strekningen må vannet passere både Musdalsvatn og Viglesdalsvatn før det renner ned i Storåna. Vannene vil forsinke effekten av slippingen. I tillegg til faktorer som fordamping og frysing, gjør den lange strekningen det mer krevende enn ellers å forutberegne rett vannslipp. Tappingen må derfor foregå slik at man har en buffer for å være sikker på å aldri komme under minstekravet.

Departementet peker på at bidraget fra restfeltet ikke kan forutberegnes eksakt. Ved synkende tilsig fra restfeltet må slippet fra Breiavad skje i god tid før vannføringen ved Kaltveit når grensen for minste vannføringskravet. Når tilsiget er stigende kan slippet reduseres, men likevel ikke noe særlig før stigningen faktisk kan registreres på målepunktet. En så lang tidsperiode fra slippet gjøres til effekten vises ved målepunktet, underbygger at det er behov for et merslipp.

Lyse har vist til erfaringer fra andre reguleringer med lang avstand mellom slippsted og målested. Lyse har også vist til erfaringene fra sommeren 2014 hvor det, på grunn av ekstrem lav vannføring i Storåna, ble sluppet vann fra Breiavad i perioden 22.07 til 05.08. Med et slipp på 0,4 m<sup>3</sup>/s tok det over tre døgn før en så utslag av dette ved målestasjonen ved Kaltveit.

Norconsult har i rapport for Lyse av 17.08.14 vurdert behovet for merslipp. Norconsult skriver at det her må påregnes et merslipp *"fra 0,5 til 1 à 2 m<sup>3</sup>/s mer enn det teoretiske kravet ved målestedet"*, altså 25-50 prosent mer enn teoretisk målekrav.

Norconsult og Lyse har i beregningene lagt til grunn et merslipp fra Breiavad på 1 m<sup>3</sup>/s, noe som ligger i øvre sjikt av Norconsults estimerte behov for merslipp. Lyse har beregnet at produksjonstapet ved NVEs krav til minste vannføring blir 29,7 mill. m<sup>3</sup> som gir et produksjonstap på om lag 49 GWh. Til grunn for Lyses beregninger ligger tilsigsserier som gir om lag 10% høyere krafttap enn NVEs beregninger, noe som må hensyntas ved sammenlikning av tallene for krafttap.

NVE har vurdert at behovet for merslipp vil være marginalt. NVE mener regulanten vil vinne erfaring over tid gjennom instrumentering og måling og at dette vil redusere behovet for merslipp.

Selv om erfaringer over tid vil kunne bidra til å redusere merslippet noe, legger departementet til grunn at det må påregnes et visst merslipp for å sikre at minste vannføring målt ved Kaltveit er i henhold til fastsatte krav. Dette tilsier at krafttapet for de ulike vannslippene sannsynligvis vil være noe høyere enn NVE har anslått.

NVE ba i forbindelse med behandlingen av saken Lyse om å utrede muligheter for å utnytte minstevannføringen i ny kraftproduksjon. Norconsult utarbeidet på oppdrag fra Lyse et forprosjekt hvor ulike alternativer ble vurdert. Lyse har imidlertid ikke funnet det økonomisk realiserbart å utnytte vannet mellom slippunktet og Kaltveit til kraftproduksjon.

#### *2.3.4.4 Utvidet sommerperiode*

Flere høringsinstanser har pekt på behovet for å utvide sommerperioden ut over NVEs opprinnelige innstilling hvor den ble satt til 1.6. – 15.9. Miljødirektoratet har i brev 30.06.2014 anbefalt at sommerperioden settes til 1.5 – 30.9 og viser bl.a. til at det i to år har vært hovedutvandring av smolt rundt midten av mai. De understreker at en utvidet sommerperiode også vil være positiv for utvandring av vinterstøinger.

NJFF Rogaland har spilt inn at det er svært viktig for nyklekket yngel å unngå lav vannføring i første del av oktober og at dette vil være viktigere enn å sikre minstevannføring i første del av mai.

NVE har beregnet at det å utvide sommerperioden til 1.5 - 30.9 vil gi et tap på om lag 0,6 GWh og anbefaler en slik utvidelse. Lyse mener tapet vil være om lag 2,8 GWh. Ved en minstevannføring på nivået som nå er foreslått av bl.a. Fylkesmannen og Miljødirektoratet, altså hhv. 2,25 og 6 m<sup>3</sup>/s, vil tapet ved å utvide sommerperioden bli betydelig større, ca. 10 GWh i følge NVE.

Departementet legger til grunn at nytten ved utvidet sommerperiode synes å være større enn kostnaden. Etter en vurdering av innspillet fra NJFF Rogaland finner departementet at nytten blir noe større ved å forskyve sommerperioden. Departementet går derfor inn for å utvide sommerperioden, men foreslår å sette sommerperioden til å være fra 15.05. til og med 14.10. Krafttapet ved å forskyve perioden slik er av Lyse anslått å innebære et produksjonstap på 0,7 GWh før tillegg for merslipp. .

#### *2.3.4.5 Oppsummering minstevannføring*

Departementet mener det er behov for en viss minstevannføring i Storåna for å sikre produksjonen av laks i de aller tørreste periodene. Omfanget av minstevannføringen må imidlertid bero på en avveining av miljøgevinstene ved merslipp opp mot de samfunnsmessige kostnadene dette vil innebære.

Totalt sett er statusen for laks i Årdalsvassdraget relativt god til tross for at det ikke er noen krav til minstevannføring. Dette kan bl.a. tilskrives et betydelig restfelt og systematisk arbeid med kompensierende tiltak. Det er imidlertid nødvendig å hindre de kritisk lave vannføringene for å sikre produksjonen av laks.

Departementet mener produksjonen og opprettholdelsen av laksestammen er det viktigste hensynet ved vurdering av størrelsen på minstevannføring. Minstevannføring vil også ha en positiv effekt på mulighetene for fiske og friluftsliv, men hensynet til lakseproduksjon tillegges større vekt når fordelene ved minstevannføring skal veies opp mot de samfunnsmessige kostnadene.

Det må legges til grunn at det er behov for et visst merslipp for å nå et minstevannføringskrav ved Kaltveit, jf. drøftelsen ovenfor. Det er på det rene at merslipp i praksis vil bidra til økt

vannføring i Storåna i tørre perioder på toppen av selve minstevannføringskravet. Det vil også sikre vannføring i det populære turområdet i Viglesdalen.

Restfeltet vil i snitt bidra med 8,1 m<sup>3</sup>/s over året og sikre variasjon i vannføringen utover minstevannføringskravet. Departementet vil videre bemerke at tiltak i form av utlegging av gytegrus og utsetting av rogn har vist seg å ha god effekt. Innføring av standardvilkår vil videre gi Miljødirektoratet tilstrekkelig hjemmel til å pålegge slike tiltak.

Det er de første vannføringsøkningene som gir størst effekt ved å hindre at vassdraget tørregges. Departementet vurderer at å sette minstevannføringskravet lavere enn 1,5 m<sup>3</sup>/s ikke vil gi tilstrekkelig vanndekket areal i Storåna til å ivareta produksjonen av fisk, særlig oppstrøms samløpet med Lyngsåna. Basert på dette foreslår departementet at minstevannføringskravet for vinteren settes til 1,5 m<sup>3</sup>/s.

Departementet mener minstevannføringskravet sommerstid bør være noe høyere enn vintervannføringen. Departementet kan imidlertid ikke se at nytten ved å sette sommervannføringen til 3 m<sup>3</sup>/s som NVE foreslår, er stor nok til å forsvare konsekvensene det gir i form av økt krafttap. Vannføringen i Storåna har i svært tørre perioder falt helt ned mot 0,4 m<sup>3</sup>/s på Kaltveit senest sist sommer. En minstevannføring på 2 m<sup>3</sup>/s sommerstid vil sikre at man unngår de aller tørreste periodene og vil bidra til opprettholdelse av bestanden. Samtidig vil 2 m<sup>3</sup>/s gi et noe større vanndekket areal enn 1,5 m<sup>3</sup>/s, og dermed gi bedre gyte- og oppvekstvilkår om sommeren. Tilsig fra restfeltet vil i tillegg bidra til variasjon i vannføringen utover dette.

Selv om enhver økning i minstevannføringen utover et visst minimum vil være positiv for fiskeproduksjonen, fisket og friluftslivet, vil økningen i nytten avta etterhvert. Det faktum at Storåna allerede vurderes som en relativt god lakseelv selv uten minstevannføringskrav tyder på at det ikke er avgjørende for laksestammen at minstevannføringen sommerstid settes så høyt som foreslått.

En økning av vannføringen fra 2 til 3 m<sup>3</sup>/s (50 prosent) vil gi en økning i krafttapet som er forholdsmessig betydelig større. Det er altså ikke slik at 50 prosent økning i minstevannføringskravet gir 50 prosent økt krafttap. Grunnen er at en minstevannføring på 3 m<sup>3</sup>/s ikke bare krever økt vannslipp på de dagene en ellers ville hatt 2 m<sup>3</sup>/s. Det vil også være langt flere dager og tidsperioder hvor det vil være nødvendig med minstevannslipp, hvor vannføringen ellers hadde ligget mellom 2 og 3 m<sup>3</sup>/s.

Det er usikkerhet knyttet til krafttapsberegningene. NVE har ikke lagt merslipp til grunn, mens Lyse beregner en overtapping på 1 m<sup>3</sup>/s. Departementet velger å legge seg i mellom disse anslagene og anslår at et minstevannslipp på hhv. 3 m<sup>3</sup>/s og 1,5 m<sup>3</sup>/s vil gi et krafttap i størrelsesorden 30-45 GWh inkludert merslipp. Departementet anslår videre at et krav på hhv. 2 og 1,5 m<sup>3</sup>/s vil innebære et krafttap i størrelsesorden 20-30 GWh. En reduksjon av sommervannføringen sammenliknet med NVEs forslag vil derfor gi betydelige utslag i redusert krafttap. Den reduserte nytten for fiskeproduksjonen dette medfører er ikke stor nok til å oppveie fordelene ved et slikt redusert tap av fornybar og regulerbar kraft.

Departementet vil på bakgrunn av en totalavveining mellom de miljømessige gevinstene og antatt produksjonstap fastsette et krav om minstevannføring på 1,5 m<sup>3</sup>/s vinterstid og 2 m<sup>3</sup>/s sommerstid målt Kaltveit.

Departementet mener at vannet skal slippes fra Breiavad og at sommerperioden bør gå fra 15.5 til 14.10, jf. vurderingene ovenfor i punktene 2.3.3 og 2.3.4.4.

## *2.4 Minstevannføring i Stølsåna*

### *2.4.1 Forholdene i Stølsåna*

Stølsåna renner fra Strandvatn til den samløper med Lyseelva i Lysebotn. Stølsåna er fraført om lag 83 prosent av sitt nedbørsfelt i forbindelse med Lyseutbyggingen. Elva ligger i Forsand kommune og har laks og sjørret.

Undersøkelser gjennomført av BioVest AS i 2001 viste at reproduksjonen i vassdraget den gang var god og at forholdene for fiskebestanden tilfredsstillende. I brevet 04.06.2014 skriver NVE imidlertid at situasjonen kan ha endret seg i forhold til det som var grunnlaget for vurderingen for 10 år siden. Av NVEs og Miljødirektoratets revisjonsgjennomgang, Rapport 49/2013 fremgår det at elva har en laks- og sjørretbestand av middels verdi og middels potensial for smoltproduksjon. Tilstanden til laksebestanden er sårbar og vassdragsregulering er bestemmende faktor. Stølsåna er i revisjonsrapporten 49/2013 satt i "Kategori 1.2 – Lavere prioritet".

NVE antok i innstillingen i 2003 at den lakseførende delen av Stølsåna var mellom 600 og 1200 meter, avhengig av vannføringen. Alf Arne Lyse skriver i brev av 26.06.2014 at om lag en tredjedel av den opprinnelige anadrome strekning på 1200 meter er mistet som følge av reguleringen.

Etter samløpet med Lyseåna er det ytterligere en kilometer anadrom strekning ned til Lysefjorden. Den totale lakseførende strekningen i Lyseåna er om lag tre ganger så lang som anadrom strekning i Stølsåna.

Det foreligger mindre dokumentasjon om forholdene for laks i Stølsåna sammenliknet med Storåna.

### *2.3.2 Krav om minstevannføring*

Det er heller ikke for Stølsåna stilt vilkår om minstevannføring i konsesjonen. Alf Arne Lyse har krevd et slipp på minst 0,1 m<sup>3</sup>/s i ni måneder og 0,5 m<sup>3</sup>/s i tre måneder av året. Formålet med vannslippet vil være å bedre gyte- og oppvekstvilkårene for laks og sjørret på strekningen. Minstevannslippet i Stølsåna vil i følge NVE representere en tappt produksjon på 9,4 GWh. I tillegg vil det kreves investeringer i slipparrangement fra Strandvatn, antakelig i form av senkingstunnel eller pumpe. Minstevannføring vil kunne øke den anadrome strekningen noe og bedre forholdene for fisk, men det er uvisst om nytten vil stå seg i forhold til de samfunnsmessige kostnadene.

83 prosent av nedbørsfeltet er fraført. Om lag halvparten av dette ble fraført ved 1948-konsesjonen og resten ved 1961- og 62-konsesjonene. NVE anbefalte i innstillingen ikke å pålegge minstevannføring i Stølsåna nå.

Mulighet for innlemmelse av disse konsesjonene ble tatt opp av departementet våren 2014, men de fleste høringssvarene pekte på at dette måtte innebære en bred høring og eventuelt ytterligere utredninger knyttet til Stølsåna som ville forsinke prosessen med gjeldende revisjonssak. På bakgrunn av dette konkluderte departementet i brev datert 04.08.2014 med å ikke ta disse konsesjonene opp til behandling nå.

Departementet vil på denne bakgrunn følge NVEs anbefaling om ikke å fastsette minstevannføringskrav for Stølsåna. Spørsmålet om minstevannføring i Stølsåna kan imidlertid tas opp til ny vurdering ved en eventuell fremtidig revisjon av 1961- og 1962-konsesjonene.

### **3. Standardvilkår**

#### *3.1 Vilkår om naturforvaltning*

Departementet slutter seg til NVEs innstilling om at gjeldende konsesjonsvilkår byttes ut med nye standardvilkår. Det er da dagens standardvilkår som blir gjeldende. Dette åpner bl.a. for å pålegge konsesjonæren å gjennomføre naturfaglige undersøkelser og å iverksette biotopjusterende tiltak.

Departementet peker på at ansvaret for å forvalte vilkåret om naturforvaltning skal tilligge Miljødirektoratet.

Hjelmeland kommune har foreslått at det avsettes et årlig beløp på kr. 75.000,- til opphjør av vilt, fisk og friluftsliv, mens DN mente det burde gis et årlig beløp på kr. 50.000,- til hver av kommunene. NVE mener dette ligger i overkant av det som kan belastes konsesjonær i forbindelse med en revisjon og foreslår kr. 10.000,- til hver av kommunene.

Departementet bemerker at et vilkår om slike årlige betalinger vil være et nytt vilkår og viser til Ot.prp.nr. 50 (1991-92) s. 47, brev fra OED til LVK datert 10.05.1999 og praksis i tidligere revisjonssaker, hvor det fremgår at økonomisk kompensasjon som endring og innføring av næringsfond, avgifter og konsesjonskraft ikke anses å være i samsvar med formålet med vilkårsrevisjon. De samme hensyn gjør seg gjeldende ved denne typen årlige ytelser. Det må derfor etter departementets syn foreligge helt spesielle hensyn før det kan være aktuelt å pålegge vilkår om årlig betaling til opphjør av vilt, fisk og friluftsliv.

Departementet vil bemerke at Årdals-prosjektet i 2011 ble etablert som et samarbeid mellom bl.a. elveiere og regulant og at en rekke tiltak er satt i gang for å sikre livskraftige bestander av laks og aure i Årdalselva. Minstevannføringen som settes i denne revisjonen vil bidra til at forholdene for laks og sjørret i Storåna bedres betraktelig. Departementet ser derfor ingen behov for, i tillegg til dette, å fastsette årlige beløp til kommunene til opphjør av vilt, fisk og friluftsliv.

#### *3.2 Kulturminner*

Det tilrås fastsatt et vilkår om kulturminner i medhold av vassdragsreguleringsloven § 12 nr. 17. Departementet viser til at det er opprettet en ordning for sektoravgift til kulturminnevern i utbygde vassdrag. I saker som gjelder revisjoner av konsesjonsvilkår skal betales inn et engangsbeløp på 7.000,- kr per GWh magasinkapasitet (2006 kroner). Avgiften skal dekke utgifter til registreringer, undersøkelser, utgravinger, konservering og sikringstiltak der kulturminnemyndighetene finner det mest hensiktsmessig at dette foretas. Det er en forutsetning at slike undersøkelser foretas når magasinene likevel er nedtappet, slik at det ikke vil være til ulempe for reguleringen av vassdraget.

#### *3.3 Krav om endring av konsesjonsavgift*

Hjelmeland og Forsand kommuner har krevd at konsesjonsavgiften harmoniseres og settes til kr. 30/nat.hk pr. 01.01.2002 og at beregningsgrunnlaget fastsettes på nytt. NVE har ikke innstilt på endringer i de generelle økonomiske vilkårene.

Departementet viser til Ot.prp.nr. 50 (1991-92) s.114 og brev til fra OED til LVK 10.05.1999 hvor det er gitt uttrykk for at det ikke var meningen å justere konsesjonsavgifter og fond ved en generell vilkårsrevisjon, og at formålet med revisjon i hovedsak er muligheten for å kunne iverksette miljøforbedrende tiltak. Departementet finner ikke at det er grunnlag for å sette vilkår om å oppjustere konsesjonsavgifter eller nytt kraftgrunnlag i denne saken.

### *3.4 Erosjon ved Strandvatn*

Lyse sameie har pekt på erosjonsproblemer ved hytteområdet i nordenden av Strandvatn. Dette ble påvist under befaringen 18.06.2014 og Lyse sameie uttrykte bekymring for at erosjonsproblemene ville tilta som følge av hyppigere nivåforskjeller i Strandvatn etter etableringen av LysebotnII-kraftverket.

Lyse sameie har tidligere bedt om at det stilles krav om stabil vannstand i Strandvatn, noe som Forsand kommune og DN har støttet. Lyse sameie har alternativt oppfordret Lyse Produksjon til å anlegge en terskeldam over Strandvatnet like utenfor hytteområdet, slik at det blir mer stabil strandsone her.

Departementet mener erosjonsproblemet som påvist under befaringen, er av et slikt omfang at det også må sies å ha allmenn interesse.

Standardvilkårene som denne revisjonen innfører åpner for at konsesjonæren helt eller delvis pålegges å bekoste sikringsarbeider.

Kostnadene ved slike eventuelle tiltak må imidlertid stå i rimelig forhold til nytten. Norconsult beregnet på oppdrag fra Lyse i 2008 kostnaden ved å anlegge en terskel over Strandvatnet som etablerer et vannspeil på det utsatte området og anslo denne til kr. 8 mill. Departementet kan ikke se at pålegg om sikringsarbeider av dette omfanget anses å stå i forhold til nytten med den kunnskapen som nå foreligger om erosjonsproblemene.

Lyse har opplyst at det allerede er gjort tiltak i reguleringssonene og at situasjonen blir løpende overvåket. Departementet finner at det er behov for ytterligere kunnskap om utviklingen av erosjonsproblemene, tiltakene som er igangsatt og virkningene av disse, samt vurderinger av hvordan overgangen til LysebotnII-kraftverket vil innvirke på erosjonsproblemene.

Departementet vil derfor be om at konsesjonæren innen to år fra fastsettelsen av de reviderte vilkår i reguleringskonsesjonen utarbeider en rapport om disse spørsmålene som grunnlag for NVEs vurdering av om eventuelle tiltak skal pålegges.

## **4. Andre forhold**

Stavanger Turistforening ønsker reglementsfestet at vannstanden i Nilsebuvatn holdes stabilt høyt om sommeren. DN støttet dette. Departementet slutter seg til NVEs vurdering om at dette ikke bør reglementsfestes, men viser til dagens praksis hvor vannstanden søkes holdt høy og stabil om sommeren og forutsetter at dette er en praksis som videreføres. Når det gjelder installasjon for utsetting/opptak av båt på Lyngsvatn og Nilsebuvatn, anser departementet, i likhet med NVE, at dette er privatrettslige forhold som konsesjonen ikke skal ivareta.

## **7. Departementets tilråding og merknader til vilkårene**

Olje- og energidepartementet tilrår at det fastsettes reviderte vilkår for regulering av Årdalsvassdraget, Stølsåna og Lysevassdraget samt overføring av Årdalsvassdraget til Stølsåen i Hjelmeland og Forsand kommuner. I vilkårene inngår også et revidert manøvreringsreglement.

Vilkårene er i størst mulig grad modernisert ved å erstatte de eksisterende vilkårene med standardvilkår som gis ved nye konsesjoner i dag. Vilkår i de opprinnelige konsesjoner som ikke lenger er aktuelle, er fjernet.

Endringene i manøvreringsreglementet skal gjennomføres så snart som praktisk mulig, og detaljplan bør forelegges NVE for godkjenning før ombygging mht tappeinnretningene i dammen påbegynnes. Konsesjonær forutsettes å etablere et system for kontinuerlig overvåkning av vannføringen ved målepunktet. Data fra overvåkingen bør være godt synlig for allmennheten gjennom vannføringsinformasjon i nærheten av målepunktet. Konsesjonær bør også vurdere å gjøre loggdata tilgjengelig på sine nettsider.

For øvrig vises til vedlagte vilkårssett med manøvreringsreglement fra NVE og NVEs kommentarer til vilkårene hensett til departementets merknader.

## Olje- og energidepartementet

### tilråd:

1. I medhold av lov nr. 62 av 19. juni nr. 62 1992 om endringer i lov 14. desember 1917 nr. 17 om vassdragsreguleringer m. fl. del 6 nr. 3 fastsettes reviderte vilkår for Lyse Produksjon AS' tillatelse til å regulere Årdalsvassdraget, Stølsåna og Lysevassdraget, samt å overføre deler av Årdalsvassdraget til Stølsåna.
2. Det fastsettes et revidert manøvreringsreglement for reguleringene i samsvar med reglement vedlagt Olje- og energidepartementets foredrag av 17.04.2015.

## Vilkår for tillatelse for

### Lyse Produksjon AS

#### til å foreta regulering av Årdalsvassdraget, Stølsåna og Lysevassdraget, samt å overføre deler av Årdalsvassdraget til Stølsåna

(Fastsatt ved kgl.res.17.04.2015. Erstatte tidligere vilkår for regulering av Årdalsvassdraget, Stølsåna og Lysevassdraget samt overføring av Årdalsvassdraget til Stølsåna, fastsatt ved Kgl. Res. av 19. november 1948)

#### 1

##### (Konsesjonstid)

Konsesjonen gis på ubegrenset tid.

Vilkårene for konsesjonen kan tas opp til alminnelig revisjon etter 30 år. Hvis vilkårene blir revidert, har konsesjonæren adgang til å frasi seg konsesjon innen 3 måneder etter at han har fått underretning om de reviderte vilkår, jf. vassdragsreguleringsloven § 10, post 3, 1.ledd.

Konsesjonen kan ikke overdras.

De utførte reguleringsanlegg eller andeler i dem kan ikke avhendes, pantsettes eller gjøres til gjenstand for arrest eller utlegg uten i forbindelse med vannfall i samme vassdrag nedenfor anleggene.

Anleggene må ikke nedlegges uten statsmyndighetenes samtykke.

#### 2

##### (Konsesjonsavgifter)

For den øking av vannkraften som innvinnes ved reguleringen for eiere av vannfall eller bruk i vassdraget skal disse betale følgende årlige avgifter: Til staten kr 0,50,- pr. nat.hk. Til konsesjonsavgiftsfondet i de fylkes-, herreds- og bykommuner som Kongen bestemmer kr 1,- pr. nat.hk.

Fastsettelsen av avgiftene tas opp til ny vurdering etter tidsintervaller som loven til enhver tid bestemmer.

Økingen av vannkraften skal beregnes på grunnlag av den øking av vannføringen som reguleringen antas å ville medføre utover den vannføring som har kunnet påregnes år om annet i 350 dager av året.

Ved beregningen av økingen forutsettes det at magasinet utnyttes på en sådan måte at vannføringen i lavvannsperioden blir så jevn som mulig. Hva som i hvert enkelt tilfelle skal regnes som innvunnet øking av vannkraften avgjøres med bindende virkning av NVE.

Plikten til å betale avgiftene inntreffer etter hvert som den innvunne vannkraft tas i bruk. Avgiften er tvangsgrunnlag for utlegg, jf. tvangsfullbyrdsloven kap. 7.

Etter forfall påløper rente som fastsatt i medhold av lov av 17. desember 1976 nr. 100 om renter ved forsinket betaling m.m. § 3, første ledd.

Konsesjonsavgiftsmidler danner ett fond særskilt

for hver kommune som etter nærmere bestemmelse av kommunestyret skal anvendes til fremme av næringslivet i kommunen. Vedtekter for fondet skal godkjennes av fylkesmannen.

#### 3

##### (Kontroll med betaling av avgift m.v.)

Nærmere bestemmelse om betaling av avgifter etter post 2 og kontroll med vannforbruket og avgivelse av kraft, jf. post 17 kan med bindende virkning fastsettes av Olje- og energidepartementet.

#### 4

##### (Byggefrister m.v.)

Arbeidet må påbegynnes innen 5 år fra konsesjonens dato og fullføres innen ytterligere 5 år. Fristene kan forlenges av Olje- og energidepartementet. I fristene medregnes ikke den tid som på grunn av særlige forhold (vis major), streik eller lockout har vært umulig å utnytte.

#### 5

##### (Erstatning til etterlatte)

Hvis noen av arbeiderne eller funksjonærene omkommer ved arbeidsulykke i anleggstiden, kan konsesjonæren etter nærmere bestemmelse av Olje- og energidepartementet pålegges å sikre eventuelle etterlatte en øyeblikkelig erstatning.

#### 6

##### (Konsesjonærens ansvar ved anlegg/drift m.v.)

Konsesjonæren plikter å påse at han selv, hans kontraktører og andre som har med anleggsarbeidet og kraftverksdriften å gjøre, unngår ødeleggelse av naturforekomster, landskapsområder, fornminner m.v., når dette er ønskelig av vitenskapelige eller historiske grunner eller på grunn av områdenes naturskjønnhet eller egenart. Dersom slike ødeleggelser ikke kan unngås, skal vedkommende myndighet underrettes i god tid på forhånd.

#### 7

##### (Godkjenning av planer, landskapsmessige forhold, tilsyn m.v.)

Godkjenning av planer og tilsyn med utførelse og senere vedlikehold og drift av anlegg og tiltak som

omfattes av denne post er tillagt NVE. Utgiftene forbundet med dette dekkes av konsesjonæren.

Konsesjonæren plikter å legge fram for NVE detaljerte planer med nødvendige opplysninger, beregninger og kostnadsoverslag for reguleringsanleggene. Arbeidet kan ikke settes igang før planene er godkjent. Anleggene skal utføres solid, minst mulig skjemmende og skal til enhver tid holdes i full driftsmessig stand.

Konsesjonæren plikter å planlegge, utføre og vedlikeholde hoved- og hjelpeanlegg slik at det økologiske og landskapsarkitektoniske resultat blir best mulig.

Kommunen skal ha anledning til å uttale seg om planene for anleggsveger, massetak og plassering av overskuddsmasser.

Konsesjonæren plikter å skaffe seg varig råderett over tipper og andre områder som trenges for å gjennomføre pålegg som blir gitt i forbindelse med denne post.

Konsesjonæren plikter å foreta en forsvarlig opprydding av anleggsområdene. Oppryddingen må være ferdig senest 2 år etter at vedkommende anlegg eller del av anlegg er satt i drift.

Hjelpeanlegg kan pålegges planlagt slik at de senere blir til varig nytte for allmennheten dersom det kan skje uten uforholdsmessig utgift eller ulempe for anlegget.

Ansvar for hjelpeanlegg kan ikke overdras til andre uten NVEs samtykke.

NVE kan gi pålegg om nærmere gjennomføring av plikter i henhold til denne posten.

## 8

### (Naturforvaltning)

#### I

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Miljødirektoratet

- a. å sørge for at forholdene i de berørte vassdragsavsnitt er slik at de stedege fiskestammene i størst mulig grad opprettholder naturlig reproduksjon og produksjon og at de naturlige livsbetingelsene for fisk og øvrige naturlig forekommende plante- og dyrepopulasjoner forringes minst mulig,
- b. å ompensere for skader på den naturlige rekruttering av fiskestammene ved tiltak,
- c. å sørge for at fiskens vandringsmuligheter i vassdraget opprettholdes og at overføringer utformes slik at tap av fisk reduseres,
- d. å sørge for at fiskemulighetene i størst mulig grad opprettholdes.

#### II

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Miljødirektoratet å sørge for at forholdene for plante- og dyrelivet i området som direkte eller indirekte berøres av reguleringen forringes minst mulig og om nødvendig utføre kompenserende tiltak.

## III

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Miljødirektoratet å sørge for at friluftslivets bruks- og opplevelsesverdier i området som berøres direkte eller indirekte av anleggsarbeid og regulering tas vare på i størst mulig grad. Om nødvendig må det utføres kompenserende tiltak og tilretteleggingstiltak.

## IV

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Miljødirektoratet å bekoste naturvitenskapelige undersøkelser samt friluftslivsundersøkelser i de områdene som berøres av reguleringen. Dette kan være arkiveringsundersøkelser. Konsesjonæren kan også tilpliktes å delta i fellesfinansiering av større undersøkelser som omfatter områdene som direkte eller indirekte berøres av reguleringen.

## V

Konsesjonæren kan bli pålagt å dekke utgiftene til ekstra oppsyn, herunder jakt- og fiskeoppsyn i anleggstiden.

## VI

Alle utgifter forbundet med kontroll og tilsyn med overholdelsen av ovenstående vilkår eller pålegg gitt med hjemmel i disse vilkår, dekkes av konsesjonæren.

## 9

### (Automatisk fredete kulturminner)

Når reviderte vilkår er fastsatt, skal konsesjonæren innen rimelig frist betale et engangsbetrag på 7000,- (2006-kroner) per GWh magasinkapasitet til kulturminnevern i vassdrag. Det innbetalte beløpet skal dekke utgifter til registreringer, undersøkelser, utgravinger, konservering og sikringstiltak, og omfatter alle automatisk fredede kulturminner innenfor områder som berøres av reguleringen.

Arkeologiske arbeider skal foretas i den tiden magasinene likevel er nedtappet eller når vannstanden av andre årsaker er lav. Konsesjonæren må avtale med kulturminneforvaltningen (fylkeskommunen og eventuelt Sametinget) i god tid før en nedtapping av magasinene. Konsesjonæren skal også varsle kulturminneforvaltningen dersom det av andre årsaker er lav vannstand i magasinene slik at arkeologisk arbeid kan gjennomføres.

Konsesjonæren skal ved fysiske tiltak i vann og på land, som for eksempel etablering av terskler og anleggsarbeid m.v. i god tid på forhånd få undersøkt om tiltaket berører automatisk fredete kulturminner etter kulturminneloven §§ 3 og 9.

Viser det seg først mens arbeidet er i gang at tiltaket kan virke inn på automatisk fredete kulturminner, skal melding sendes kulturminneforvaltningen og arbeidet stanses, jf kulturminneloven § 8 andre ledd.

## 10

(Forurensning m.v.)

Konsesjonæren plikter etter Fylkesmannens nærmere bestemmelse:

- å utføre eller bekoste tiltak som i forbindelse med reguleringen er påkrevet av hensyn til forurensningsforholdene i vassdraget.
- å bekoste helt eller delvis oppfølgingsundersøkelser i berørte vassdragsavsnitt.

## 11

(Ferdsl m.v.)

Konsesjonæren plikter å erstatte utgifter til vedlikehold og istandsettelse av offentlige veier, bruer og kaier, hvis disse utgifter blir særlig øket ved anleggsarbeidet. I tvisttilfelle avgjøres spørsmålet om hvorvidt vilkårene for refusjonsplikten er til stede, samt erstatningens størrelse ved skjønn på konsesjonærens bekostning. Veier, bruer og kaier som konsesjonæren bygger, skal kunne benyttes av allmennheten, med mindre Olje- og energidepartementet treffer annen bestemmelse.

Konsesjonæren plikter i nødvendig utstrekning å legge om turiststier og klopper som er i jevnlig bruk og som vil bli neddemmet eller på annen måte ødelagt/utlignende.

## 12

(Terskler m.v.)

I de deler av vassdragene hvor inngrepene medfører vesentlige endringer i vannføring eller vannstand, kan Olje- og energidepartementet pålegge konsesjonæren å bygge terskler, foreta biotopjusterende tiltak, elvekorreksjoner, opprensninger m.v. for å redusere skadevirkninger.

Dersom inngrepene forårsaker erosjonsskader, fare for ras eller oversvømmelse, eller øker sannsynligheten for at slike skader vil inntreffe, kan Olje- og energidepartementet pålegge konsesjonæren å bekoste sikringsarbeider eller delta med en del av utgiftene forbundet med dette.

Arbeidene skal påbegynnes straks detaljene er fastlagt og må gjennomføres så snart som mulig.

Terskelpålegget vil bygge på en samlet plan som ivaretar både private og allmenne interesser i vassdraget. Utarbeidelse av pålegget samt tilsyn med utførelse og senere vedlikehold er tillagt NVE. Utgiftene forbundet med tilsynet dekkes av konsesjonæren.

## 13

(Rydding av reguleringssonen)

Neddemmede områder skal ryddes for trær og busker på en tilfredsstillende måte. Generelt gjelder at stubbene skal bli så korte som praktisk mulig, maksimalt 25 cm høye. Ryddingen må utføres på snøbar mark. Avfallet fjernes.

Dersom ikke annet blir pålagt konsesjonæren, skal reguleringssonen holdes fri for trær og busker som er over 0,5 m høye. I rimelig grad kan NVE pålegge ytterligere rydding. Dersom vegetasjon over HRV dør som følge av

reguleringen, skal den ryddes etter de samme retningslinjene som ellers er angitt i denne posten.

Rydding av reguleringssonen skal være gjennomført før første neddemming og bør så vidt mulig unngås lagt til yngletiden for viltet i området.

Tilsyn med overholdelsen av bestemmelsene i denne post er tillagt NVE. Utgiftene forbundet med dette dekkes av konsesjonæren.

## 14

(Manøvreringsreglement m.v.)

Vannslippingen skal foregå overensstemmende med et manøvreringsreglement som Kongen på forhånd fastsetter.

Viser det seg at slippingen etter dette reglement medfører skadelige virkninger av omfang for allmenne interesser, kan Kongen uten erstatning til konsesjonæren, men med plikt for denne til å erstatte mulige skadevirkninger for tredjemann, fastsette de endringer i reglementet som finnes nødvendige.

Ekspropriasjonsskjønn kan ikke påbegynnes før reglementet er fastsatt.

## 15

(Hydrologiske observasjoner, kart m.v.)

Konsesjonæren skal etter nærmere bestemmelse av Olje- og energidepartementet utføre de hydrologiske observasjoner som er nødvendige for å ivareta det offentlige interesser og stille det innvunne materiale til disposisjon for det offentlige.

Kopier av alle karter som konsesjonæren måtte la oppta i anledning av anleggene, skal sendes Statens kartverk med opplysning om hvordan målingene er utført.

## 16

(Registrering av minstevannføring, krav om skilting og merking)

Det skal etableres en måleanordning for registrering og dokumentasjon av minstevannføring, løsningen skal godkjennes av NVE. Data skal fremlegges NVE på forespørsel og oppbevares på en sikker måte i hele anleggets levetid.

Ved alle reguleringsmagasin og steder med pålegg om minstevannføring skal det settes opp skilt med opplysninger om manøvreringsbestemmelser og hvordan dette kan kontrolleres. NVE skal godkjenne skiltene utforming og plassering.

De partier av isen på vann og inntaksmagasiner som mister bæreevnen på grunn av utbyggingen må markeres på kart på opplysningsskilt og merkes eller sikres.

For alle vassdragsanlegg skal det etableres og opprettholdes hensiktsmessige sikringstiltak av hensyn til allmennhetens normale bruk og ferdsel på og ved anleggene.

## (Etterundersøkelse)

Konsesjonæren kan pålegges å utføre og bekoste etterundersøkelser av reguleringens virkninger for berørte interesser. Undersøkelsesrapportene med tilhørende materiale skal stilles til rådighet for det offentlige. NVE kan treffe nærmere bestemmelser om hvilke undersøkelser som skal foretas og hvem som skal utføre dem.

## (Militære foranstaltninger)

Ved reguleringsanleggene skal det tillates truffet militære foranstaltninger for sprengning i krigstilfelle uten at konsesjonæren har krav på godtgjørelse eller erstatning for de herav følgende ulemper eller innskrenkninger med hensyn til anleggene eller deres benyttelse. Konsesjonæren må uten godtgjørelse finne seg i den bruk av anleggene som skjer i krigsøyemed.

## (Konsesjonskraft)

Konsesjonæren skal avstå til kommuner og fylkeskommuner som kraftanlegget ligger i, inntil 10 % av den for hvert vannfall innvunne øking av vannkraften, beregnet etter reglene i vassdragsreguleringsloven § 11 nr. 1, jf. § 3. Avståelse og fordeling avgjøres av Olje- og energidepartementet med grunnlag i kommunenes behov til den alminnelige elektrisitetsforsyning.

Staten forbeholdes rett til inntil 5 % av kraftøkningen, beregnet som i første ledd.

Olje- og energidepartementet bestemmer hvordan kraften skal avstås og beregner effekt og energi.

Kraften tas ut i kraftstasjonens apparatanlegg for utgående ledninger eller fra konsesjonærens ledninger med leveringssikkerhet som fastkraft og brukstid ned til 5000 timer årlig. Konsesjonæren kan ikke sette seg imot at kraften tas ut fra andres ledninger og plikter i så fall å stille kraften til rådighet. Kostnadene ved omforming og overføring av kraften ved uttak andre steder enn i kraftstasjonens apparatanlegg for utgående ledninger, betales av den som tar ut kraften.

Konsesjonæren har rett til å forlange et varsel av 1 år for hver gang kraft uttas. Samtidig som uttak varsles, kan forlanges oppgitt den brukstid som ønskes benyttet og brukstidens fordeling over året. Tvist om fordelingen avgjøres av Olje- og energidepartementet. Oppsigelse av konsesjonskraft kan skje med 2 års varsel.

Kraften leveres etter en maksimalpris beregnet på å dekke produksjonsomkostningene deri innbefattet 6 prosent rente av anleggskapitalen med tillegg av 20 prosent. Hvis prisen beregnet på denne måte vil bli uforholdsmessig høy, fordi bare en mindre del av den kraft vassfallet kan gi er tatt i bruk, kan dog kraften i stedet forlanges avgitt etter en maksimalpris som svarer til den gjengse pris ved bortleie av kraft i distriktet. Maksimal-

prisen fastsettes ved overenskomst mellom vedkommende departement og konsesjonæren, eller i mangel av overenskomst ved skjønn. Denne fastsettelse kan så vel av departementet som konsesjonæren forlanges revidert hvert 5te år. Hvis eieren leier ut kraft og kraften til kommune eller stat kan uttas fra kraftledning til noen av leietakerne, kan kommunen eller staten i ethvert tilfelle forlange kraften avgitt til samme pris og på samme vilkår som leierne av liknende kraftmengder under samme forhold.

Unnlater konsesjonæren å levere kraft som er betinget i denne post uten at vis major, streik eller lockout hindrer leveransen, plikter han etter Olje- og energidepartementets bestemmelse å betale til statskassen en mulkt som for hver kWh som urettelig ikke er levert, svarer til den pris pr. kWh som hvert år fastsettes av Olje- og energidepartementet, med et påslag av 100 %. Det offentlige skal være berettiget til etter Olje- og energidepartementets bestemmelse å overta driften av kraftverkene for eierens regning og risiko, dersom dette blir nødvendig for å levere den betingede kraften.

Vedtak om avståelse og fordeling av kraft kan tas opp til ny prøvelse etter 20 år fra vedtakets dato.

## (Luftovermetning)

Konsesjonæren plikter i samråd med NVE å utforme anlegget slik at mulighetene for luftovermetning i magasiner, åpne vannveger og i avløp til elv, vann eller sjø blir minst mulig. Skulle det likevel vise seg ved anleggets senere drift at luftovermetning forekommer i skadelig omfang, kan konsesjonæren etter nærmere bestemmelse av NVE bli pålagt å bekoste tiltak for å forhindre eller redusere problemene, herunder forsøk med hel eller delvis avstengning av anlegget for å lokalisere årsaken.

## (Kontroll med overholdelsen av vilkårene)

Konsesjonæren underkaster seg de bestemmelser som til enhver tid måtte bli truffet av Olje- og energidepartementet til kontroll med overholdelsen av de oppstilte vilkår.

Utgiftene med kontrollen erstattes det offentlige av konsesjonæren etter nærmere regler som fastsettes av Olje- og energidepartementet.

Ved overtredelse av de fastsatte bestemmelser gitt i loven eller i medhold av loven, plikter konsesjonæren etter krav fra Olje- og energidepartementet å bringe forholdene i lovlig orden. Krav kan ikke fremsettes senere enn 20 år etter utløpet av det kalenderår da arbeidet ble fullført eller tiltaket trådte i virksomhet.

Gjentatte eller fortsatte overtredelser av postene 2, 4, 14, 19 og 21 kan medføre at konsesjonen trekkes tilbake i samsvar med bestemmelsene i vassdragsreguleringsloven § 12, post 21.

For overtredelse av de i loven eller i medhold av loven fastsatte bestemmelser, eller vilkår satt for konsesjon eller vedtak i medhold av loven, kan NVE treffe vedtak om tvangsmulkt. Tvangsmulkten kan fastsettes som en løpende mulkt eller som et engangsbeløp. Tvangsmulkten tilfaller statskassen og er tvangsgrunnlag for utlegg.

Overskrides konsesjon eller konsesjonsvilkårene eller pålegg fastsatt med hjemmel i vassdragsreguleringsloven kan det ilegges overtredelsesgebyr, eller straff med bøter eller fengsel inntil tre måneder, jf. vassdragsreguleringsloven §§ 24 og 25.

## 22

### (Tinglysing)

Konsesjonen skal tinglyses i de rettskretser hvor anleggene ligger. Olje- og energidepartementet kan bestemme at et utdrag av konsesjonen skal tinglyses som heftelse på de eiendommer eller bruk i vassdraget for hvilke reguleringene kan medføre forpliktelser.

# Manøvreringsreglement

for regulering av Årdalsvassdraget, Stølsåna og Lysevassdraget samt overføring av  
Årdalsvassdraget til Stølsåna i Hjelmeland og Forsand kommuner, Rogaland fylke

(Fastsatt ved kgl.res. 17.04.2015, erstatter reglement gitt ved kgl.res. 19. november 1948 sist  
endret ved kgl.res. 22. juni 1962)

## 1. Reguleringer

| Magasin          | Naturlig        | Reg.grenser  |               |            |             | Reg.       |
|------------------|-----------------|--------------|---------------|------------|-------------|------------|
|                  | vannst.<br>kote | Øvre<br>kote | Nedre<br>kote | Oppd.<br>M | Senkn.<br>m | høyde<br>m |
| Breiavad .....   | 648,00          | 696,00       | 648,00        | 48,00      | 0,00        | 48,00      |
| Lyngsvatn .....  | 663,40          | 686,40       | 636,40        | 23,00      | 27,00       | 50,00      |
| Strandvatn ..... | 633,60          | 634,60       | 618,60        | 1,00       | 15,00       | 16,00      |
| Storetjønn ..... | 626,40          | 634,60       | 615,70        | 8,20       | 10,70       | 18,90      |

Reguleringsgrensene skal markeres med faste og tydelige vannstandsmerker som det offentlige godkjenner.

Høydene refererer seg til et lokalt høydesystem.

### 2.

Ved manøvreringen skal det tas hensyn til øyet av vassdragenes naturlige flomvannføring nedenfor magasinene og overføringsstedene såvidt mulig ikke økes.

I Storåna ved Kaltveit skal vannføringen minst være 2 m<sup>3</sup>/s i tiden 15. mai – 14. oktober og 1,5 m<sup>3</sup>/s i tiden 15. oktober – 14. mai.

Vannslipp for å opprettholde pålagt vannføring ved Kaltveit, skal slippes fra Breiavad.

For øvrig kan vannslippingen skje etter kraftverkseiers behov.

### 3.

Det skal påses at flomløp og tappeløp ikke hindres av is eller lignende og at reguleringsanleggene til enhver tid er i god stand.

Det føres protokoll over manøvreringen og avleste vannstander. Dersom det forlanges, skal også nedbørmengder, temperaturer, snødybde m.v. observeres og noteres. NVE kan forlange å få tilsendt utskrift av protokollen som regulanten plikter å oppbevare for hele reguleringsperioden.

### 4.

Viser det seg at slippingen etter dette reglementet medfører skadelige virkninger av omfang for allmenne interesser, kan Kongen uten erstatning til

konsesjonæren, men med plikt for denne til å erstatte mulige skadevirkninger for tredjemann, fastsette de endringer i reglementet som finnes nødvendige.

Forandringer i reglementet kan bare foretas av Kongen etter at de interesserte har hatt anledning til å uttale seg.

Mulig tvist om forståelsen av dette reglementet avgjøres av Olje- og energidepartementet.

